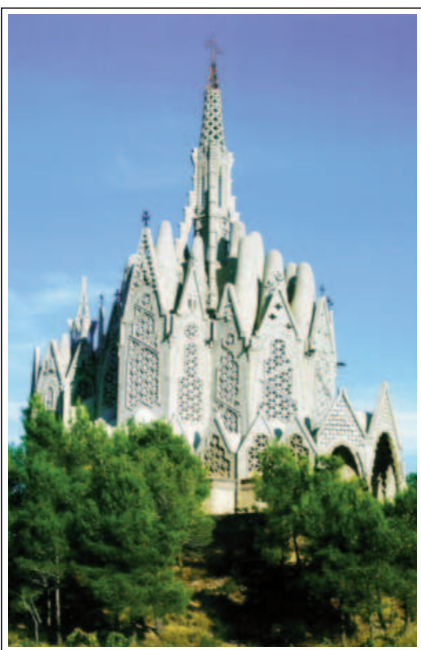

ALT CAMP

SANTUARI DE LA MARE DE DÉU DE MONTSERRAT (MONTFERRI)

El jesuïta Daniel Maria Vives, fill de Montferri, el 1920 tingué la idea de fer, a la vila, un santuari dedicat a la Moreneta, per acostar-la als tarragonins. Se li concediren els terrenys i s'encarregà el projecte a l'arquitecte Josep Maria Jujol (deixeble i col·laborador d'en Gaudí). El 1925 es col·locà la primera pedra. Daniel feia de captaire per finançar les obres, però fou enviat a l'estranger. La Junta d'Obres continuà amb moltes dificultats, fins que arribà la persecució religiosa i quedaren abandonades. L'any 1985, s'efectuà una neteja i consolidació. El 1990 es reprengueren les obres, que finalitzaren el 1999, i s'inaugurà el temple.

SANTUARI DE LA MARE DE DÉU DE MONTSERRAT DE MONTFERRI.

L'edifici, té una planta amb forma de vaixell amb la proa orientada cap a Montserrat. Tota l'estructura esta formada per arcs parabòlics sense cap mur interior. Exteriorment, els arcs parabòlics imiten les formes de la muntanya de Montserrat. Està coronat per una agulla de 33 m d'alçada (els anys de Crist), construïda imitant un castell dels xiquets de Valls (pinya, folre, manilles i agulla) Culmina amb una creu d'uns 500 kg, que és giratòria i fa de penell. Tot ell esta construït amb blocs artificials. La majoria són fets amb grava del riu Gaià barrejada amb ciment. Les voltes, perquè fossin més lleugeres, són rajoles fetes de escòria de carbó, sorra i ciment. Els grans finestrals parabòlics, estan coberts per gelosies, dissenyades per Jujol, que il·luminen la nau.

Text i fotos: Joan Codina i Bernaus

BIBLIOGRAFIA

Catalunya Romànica, vol. XXI: Tarragonès, Baix camp, Alt Camp, Priorat i Conca de Barberà. Guies Catalunya Romànica, vol. 9: El Tarragonès, El Baix Camp, El Priorat i La Ribera d'Ebre. Guies Catalunya Romànica, vol. 15: La Segarra, L' Urgell i La Conca de Barberà. Santuari de Montferri: Wikipedia.

AARS

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DE SABADELL

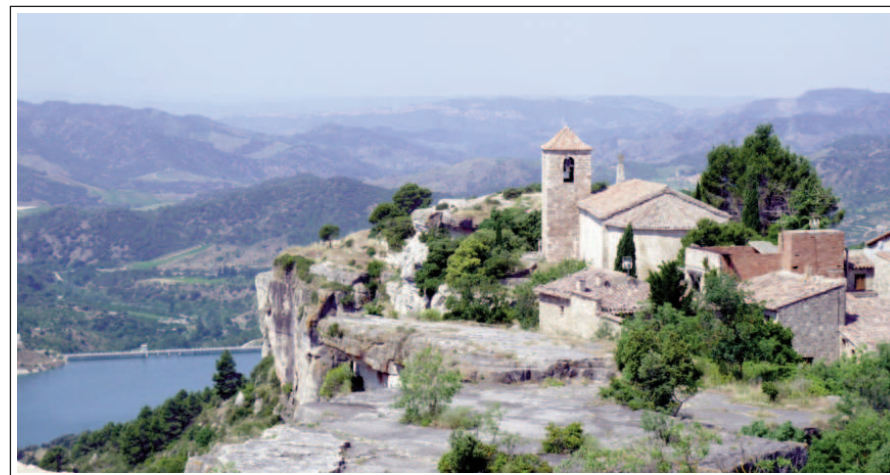
Núm. 132

26 i 27 d'octubre de 2013

PRIORAT

CASTELL DE SIURANA (CORNUDELLA DE MONTSANT)

El poble de Siurana és en el cim de l'extrem de les Muntanyes de Prades, envoltat per cingleres. El castell, situat a l'est del poble, barrava l'únic pas planer que hi ha per poder arribar-hi. Les troballes arqueològiques, indiquen que el lloc fou habitat des de la prehistòria. Probablement, des de temps remots, hi havia una fortificació.

SIURANA. Església i població des del castell. Foto: Lluís Fernández.

SIURANA. Vestigis del castell.

El territori de Siurana fou ocupat pels sarraïns, següentment a mitjan segle IX, i va esdevenir un petit reialme. Els referen la fortificació i la transformaren en una fortalesa quasi inexpugnable i de gran valor estratègic. L'any 1153, el comte Ramon Berenguer IV, després d'un llarg setge, la conquerí, creà una castlania i atorgà, als habi-

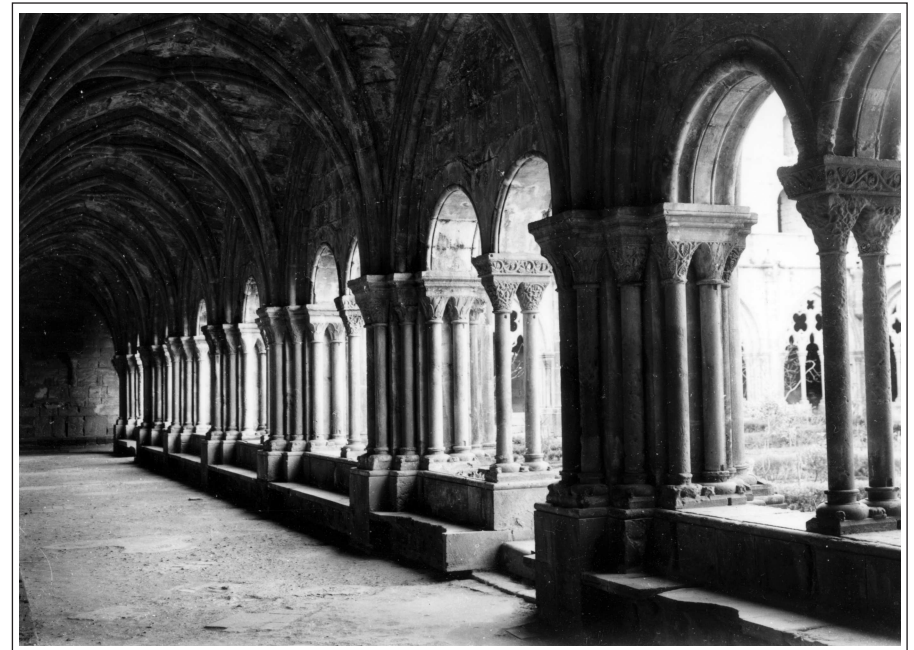
tants del lloc, una carta de població. El castell, el segle XIII, va perdre la seva importància estratègica i es convertí en presó per a personatges de l'alta noblesa. El 1234, el rei Jaume II creà el comtat de Prades i el terme i castell de Siurana hi foren incorporats. La història de Siurana va lligada amb algunes llegendes, la més famosa es la del salt de la Reina Mora.

Actualment del castell, només en queden algunes restes. Va sofrir moltes transformacions per adaptar-lo a les necessitats de cada època. Malgrat això, es conserven parts de murs musulmans i de construccions dels segles XII i XIII. Consta de dos recintes: el sobirà, més alt, situat a ponent, i el jussà a llevant.

El sobirà ha estat datat, en la seva major part, als segles XII i XIII. Consta de diverses dependències, la més notable és una sala coberta amb una volta reforçada per arcs torals, que es creu que podria ser una cisterna o la presó. També és remarcable, la torre de planta rectangular, feta amb carreus però construïda amb una tècnica semblant a l'encofrat. Al jussà hi ha: el pati d'armes, algunes estances i un moli d'oli. Les muralles són, quasi totes, de l'època sarraïna.

SANTA MARIA DE SIURANA (CORNUDELLA DE MONTSANT)

L'església parroquial s'aixeca a l'extrem de ponent del petit poble de Siurana. Fou fundada poc després de la reconquesta del poble. Surt

MONESTIR DE POBLET. Claustre. Foto: Fermí Abad Ribera. Data: anys 1920. Arxiu de la Unió Excursionista de Sabadell

xen amb porxos compostos per un doble ordre d'arcs. A la galeria sud, el superior és apuntat i es recolza sobre pilars amb semicolumnes adossades. Per sota hi ha dos arcs de mig punt, suportats en un costat pels pilars i per l'altre per unes columnes dobles i capitells amb decoració vegetal. En les altres tres galeries, que són posteriors, l'arc principal té una bonica claraboia gòtica de traceries calades. Davant de la galeria nord es troba el temple del lavabo. És de planta hexagonal i cobert amb volta de creueria. A cada cara, s'obre un porxo similar als de la galeria sud. En la mateixa ala, hi ha el calefatori, el refectori i la cuina.

A l'ala de llevant, s'obre la sala capitular. Està dividida amb nou parts per mitjà de quatre columnes que sostenen la coberta de voltes de creueria. La façana disposa de tres grans finestrals, amb tres arquivoltes en gradació. La porta és la típica, una porta central flanquejada per dues finestres geminades. Al pis superior de l'edifici, hi ha el dormitori dels monjos. Es tracta d'una gran sala amb coberta d'embigat de fusta, a dues vessants, suportada per arcs diafragmàtics.

1150. Les seves possessions varen augmentar ràpidament i el 1194, varen fundar la comunitat filial aragonesa de Piedra. El segle XIII, fou un període de gran expansió de dominis i, a més, fundaren filials als regnes de València i Mallorca. El segle XIV s'assolí el màxim esplendor del monestir. Del 1340 al 1499, es bastí el panteó reial, en què intervingueren els mestres Aloi i Jaume Cascalls, Jordi de Déu, Pere Oller i Gil Morlanes. El 1369, a causa de la guerra del Dos Peres, Pere III el Cerimoniós ordenà fortificar el monestir.

Malgrat els diferents conflictes bèl·lics, el monestir va mantenir un bon nivell. En la guerra del Francès va quedar en bastant mal estat. Després la desamortització significà la seva total supressió i un greu espoli. Fou declarat monument nacional el 1921 i el 1930 s'efectuà una primera restauració. La comunitat s'hi tornà a instal·lar el 1940. El 1991 fou declarat per la UNESCO, patrimoni de la humanitat.

El conjunt monàstic, consta de tres recintes. El primer disposa d'una muralla, s'accedeix per la Porta de Prades i disposa d'edificacions gòtiques tardanes. En el segon, travessant la Porta Daurada, es troba la capella de Sant Jordi (s. XV), la de Santa Caterina (s. XIII), algunes dependències i la Plaça Major, on comença el tercer recinte, el fortificat al segle XIV. El seu accés és per la magnífica Porta Reial, flanquejada per dues torres i per la façana barroca de l'església. Al costat est, tot al fons es troben les edificacions més antigues: la torre amb la capella de Sant Esteve de finals segle XII, el claustre, al costat la infermeria i les estances abacials del segle XIII que el segle següent foren convertides en cambres reials.

El temple, és de planta basilical de tres naus. La central és més alta, coberta amb volta apuntada i reforçada per arcs torals sostinguts per semicolumnes adossades als pilars. Les laterals són amb volta de creueria. La separació de les naus és per mitja d'arcs formers suportats per pilars cruciformes. En la nau central, per damunt de les cobertes de les laterals, s'obren finestres de doble esqueixada. Les naus estan capçades per un transepte cobert amb volta apuntada. Aquí es troba el Panteó Reial, ja esmentat. Conté els sarcòfags d'alguns dels reis de la dinastia catalano-aragonesa i de la dels Trasmàrara. Amb la desamortització, foren molt malmeses i profanades, van ser restaurades, vers el 1950, per Frederic Marès. La capçalera consta d'un absis poligonal, una girola amb volta de creueria i cinc absidioles radials semicirculars. En el creuer, damunt la volta, s'alça un magnífic cimbori poligonal gòtic. La porta d'accés s'obre a la façana de ponent i esta precedida per un atri. En el timpà hi ha, policromat, un cris·mó amb l'Agnus Dei al centre.

El claustre major, situat al costat nord de l'església, té planta de trapezi irregular. Les galeries són cobertes amb voltes de creueria i es dividei-

esmentada en una butlla papal, de l'any 1154, atorgada a l'arquebisbat de Tarragona. El primitiu temple, va ser modificat o totalment refet, ja que l'actual és del primer terç del segle XIII.

El temple és d'una sola nau coberta per una volta apuntada, capçada per un absis semicircular i complementada per dues absidioles, una a cada banda, semicirculars i buidades en el gruix del mur. Al centre de l'exterior de l'absis, s'obre una finestra de doble esqueixada. Té un arc adovellat de mig punt, sostingut per dues columnes amb capitells decorats amb motius vegetals.

L'element més remarcable és la porta principal situada al mur nord. Consta de: tres arquivoltes en gradació sostingudes per columnes amb capitells esculpits (a cada costat, dos amb motius vegetals i el tercer amb la representació de Daniel al fossar dels lleons). Les impostes tenen una decoració en forma de petxines. Un guardapols decorat amb una doble ziga-zaga. Un timpà esculpit on es representa: la Crucifixió, flanquejada a ambdós costats per quatre apòstols i un arbre de la vida (la resurrecció). Al seu damunt hi ha: un sol i una lluna (tenen diverses simbologies: la vida i la mort, la doble naturalesa de Crist o el Nou i l'Antic Testament), unes palmetes i uns lleons alats (en les Sagrades Escriptures, se cita Crist com el lleó de Judà). Corona el timpà una decoració amb doble ziga-zaga. Com si sostinguessin el timpà hi ha dos atlants esculpits. A l'interior hi ha un altar barroc i un cambril rococó amb la Mare de Déu de l'Aigua (reproducció de la romànica, robada el 1979).

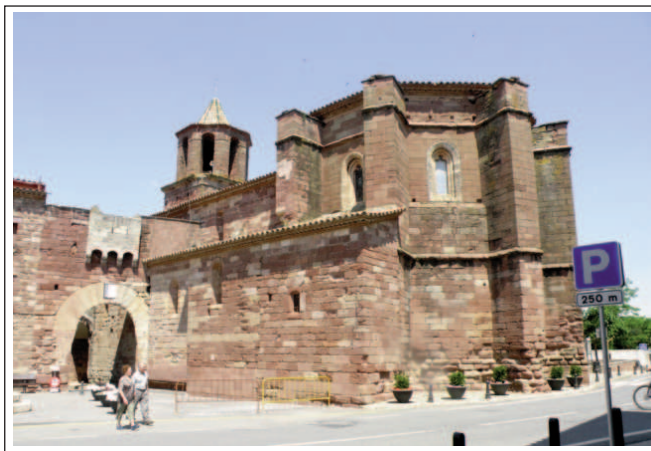
A l'exterior, adossat al mur sud, s'alça un campanar de planta rectangular i d'un sol pis. També, en el nord-est, hi ha un sarcòfag monolític, de datació incerta, popularment anomenat Tomba de la Reina Mora.

SANTA MARIA DE SIURANA. Portada.

PRADES

La vila de Prades, coneguda com la Vila Vermella (gran part dels seus edificis són de pedra sorrenca vermella) té els seus orígens en un primer castell edificat pels sarraïns que després, l'any 1090, el fortificaren. El 1153,

PRADES. Portal i església de Santa Maria.

la zona fou con-querida pel comte Ramon Berenguer IV i el 1159 atorgà una carta de població, però depenien de Siurana. El 1234, el rei Jaume II creà el comtat de Prades pel seu fill Ramon Berenguer i la vila passà a ser-ne la capital. Encara ell, el 1341, el bescanvià, amb el seu germà Pere, pel comtat d'Empúries. Un dels personatges importants fou Margarida de Prades, que, el 1409, es convertí en la segona muller del rei Martí l'Humà. El 1414, passà a mans dels ducs de Cardona i més endavant, el 1663, als Medinaceli, que encara n'ostenten el títol.

Els llocs d'interès són:

L'església parroquial de Santa Maria d'una sola nau, d'estil gòtic prime-renc i la façana principal amb elements renaixentistes.

La vila antiga, estava totalment emmurallada, encara en resten algunes trams. Es conserven dos portals adovellats romànics. Davant d'un dels hi ha una creu de terme del segle XIII.

La Plaça Major és porxada i en el seu bell mig, hi ha una bonica font esfèrica renaixentista.

CONCA DE BARBERÀ

COVA DE LA FONT MAJOR (L'ESPLUGA DE FRANCOLÍ)

Pel vessant septentrional de les muntanyes de Prades discorre un corrent subterrani d'aigua, que en arribar a la zona de L'Espluga de Francolí on

trobà terrenys de conglomerats carbonatats, va anar excavant cavitats que travessen tota la llargada de la vila. El corrent d'aigua en sortir a l'exterior forma la Font Major i el naixement del riu Francolí. Les cavitats descobertes fins avui, formen un conjunt de galeries de més de 3600 m. que ja van ser habitades per l'home primitiu. Els ibers utilitzaven la galeria del Llac que hi ha com a lloc de culte i d'enterrament.

El 1194, s'inaugurà un museu ubicat a l'interior de les coves, que permet conèixer: el circuit de l'aigua i la formació de les cavitats. També la vida i els costums de l'home primitiu.

SANTA MARIA DE POBLET (VIMBODÍ)

El monestir cistercenc fou fundat com a filial del de Fontfreda (Llenguadoc), en uns terrenys donats pel comte Ramon Berenguer IV l'any

MONESTIR DE POBLET. Planta del tercer recinte publicada a les *Guies de la Catalunya Romànica*